

KULTURNA RAZNOLIKOST, CIVILNO DRUŠTVO I MEĐUNARODNA KULTURNA SURADNJA U JUGOISTOČNOJ EUROPI

Zagreb, 3.-4. lipnja 2013.

Suorganizatori:

IRMO

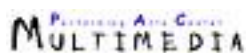
Institut za razvoj i međunarodne odnose
Institute for Development and International Relations

Pokrovitelji:

Partneri:

Organizatori: Culturelink/Institut za razvoj i međunarodne odnose i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo u suradnji s Unescovim Regionalnim uredom za znanost i kulturu u Europi (Venecija)

Okvir: Inicijativa "UNESCO/Culture: A Bridge to Development"

Zemlje sudionice iz Jugoistočne Europe:

Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Cipar, Crna Gora, Hrvatska, Grčka, Makedonija, Rumunjska, Srbija i Turska

Druge zemlje sudionice:

Austrija, Francuska, Kanada, Nizozemska i Švicarska

Uvod

Možda se nikada nije toliko govorilo o kulturnoj raznolikosti kao u prvom i početkom drugog desetljeća 21. stoljeća. Uslijed brzog porasta multikulturnih društava i zemalja, sve snažnijih međunarodnih migracijskih kretanja i ubrzanog razvoja digitalnih tehnologija, kulturna raznolikost postaje glavni izazov našeg vremena. Stoga u svojem najnovijem izvješću o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza, Europska komisija ističe: "The diversity of cultural expressions lies at the heart of the European project" (SWD/2012/ 129 final). Pitanja koja potiče kulturna raznolikost ne mogu se rješavati političkim voluntarizmom; neophodna je intenzivna međunarodna suradnja te razmjena znanja i iskustava.

Kulturnu raznolikost danas se ne shvaća samo kao zajedničko nasljeđe čovječanstva koje treba zaštititi i promovirati, već i kao resurs kojim treba upravljati u interesu izgradnje trajnog mira i održivih oblika razvoja. Upravljanje kulturnom raznolikosti moguće je realizirati putem dijaloga na svim razinama kulturne akcije, unutar i preko granica zajednica koje pripadaju određenoj kulturi, vjeri, naciji, svjetonazoru ili geopolitičkom savezu. Takav dijalog moguće je ostvariti putem suradnje pojedinih država, ali ipak ponajviše i svestranije u okviru civilnog društva i umrežavanja. Praksa je pokazala da je upravo umrežavanje potaknulo novu dinamiku kulturne raznolikosti na globalnoj razini.

Integriranje kulturne raznolikosti u široki krug javnih politika, ne samo kulturnih, daje novi poticaj međunarodnoj zajednici u njezinu pristupu ostvarivanju fundamentalnih ciljeva – izgradnji mira i razvoju, sprečavanju sukoba, demokraciji i ljudskim pravima. Stoga se postavlja pitanje u kojoj je mjeri kulturna raznolikost prisutna u promišljanju i primjeni razvojnih politika u cjelini, koliko je, na primjer, važno međunarodnu kulturnu suradnju i interkulturni dijalog uključiti u dugoročne međunarodne investicijske projekte kojima je cilj ne samo osigurati zaradu, nego i učvrstiti povjerenje između ekonomskih aktera iz različitih zemalja, koji u slučaju povremenih ekonomskih kriza mogu dovesti u pitanje čitave projekte.

Unescova Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza, koju su prihvatile zemlje-članice Unescoa 2005. godine, zadire (i) u ekonomska pitanja. Ona zagovara promjene u međunarodnoj suradnji koje će pridonijeti prevladavanju razvojnog jaza i smanjivanju zavisnosti u svijetu, odnosno stvaranju razvojnog partnerstva. Već sama činjenica da je poseban naglasak u Konvenciji stavljen na međunarodnu kulturnu suradnju i njezino povezivanje s održivim razvojem i iskorjenjivanjem siromaštva, pokazuje volju potpisnica da se stvore povoljniji uvjeti za promicanje raznolikosti kulturnih izraza, uravnoteženiju razmjenu i suradnju te održiv razvoj.

Konferencija potpisnica Konvencije 2005. održat će se sredinom lipnja 2013., nakon međunarodne konferencije o kulturnoj raznolikosti u Zagrebu. Na konferenciji potpisnica Konvencije prvi put će se raspraviti i analizirati četverogodišnja periodična izvješća koja je Unescou poslalo 48 zemalja članica Unescoa i potpisnica Konvencije, uključujući Europsku komisiju i zemlje Jugoistočne Europe: Albaniju, Bugarsku, Cipar, Grčku, Crnu Goru i Sloveniju.

Što svjetska zajednica očekuje od Konvencije? Konvenciji je cilj jačanje veza između kulture i razvoja, poticanje kulturne interakcije i dijaloga, uspostavljanje inovativnih pristupa međunarodnoj suradnji i solidarnosti. Konvencija potiče otvaranje prema drugim kulturama, prepoznaje i zastupa stav o specifičnoj prirodi kulturnih aktivnosti, dobara i usluga kao nositelja identiteta, vrijednosti i značenja. Ona potiče zemlje-potpisnice iz razvijenog svijeta da odobre povlašteni tretman umjetnicima i kulturnim radnicima iz zemalja u razvoju, kako bi pridonijele razvoju njihovih kulturnih industrija. Konvencija ističe ulogu i legitimitet javnih/kulturnih politika u promicanju kulturne raznolikosti i definira odnose s drugim međunarodnim instrumentima. Konvencija nije podređena drugim međunarodnim konvencijama i sporazumima, već je njima ravnopravna. Konvencija teži uspostavljanju odnosa međusobne potpore, komplementarnosti i nepodređenosti.

Danas, nakon što su Unesco i Europska unija analizirali prvi krug periodičnih izvješća o njezinoj primjeni, pitanje efektivne provedbe Konvencije pokazuje se izuzetno pertinentnim i važnim. Svrha međunarodne konferencije u Zagrebu je da okupi stručnjake, istraživače, te donositelje odluka i kontaktne točke Konvencije 2005. iz regije Jugoistočne Europe i šire, kako bi raspravili gore navedena pitanja i analizirali odgovore u izvješćima poslanima Unescou.

Sadržaj

Konferencija će obuhvatiti četiri tematska okrugla stola, a svaki će biti usredotočen na različite razine intervencije: politike održivog razvoja i planiranje, kulturne politike i razmjenu informacija, jačanje raznolikosti kulturnih izraza, mobilnost i civilno društvo.

1) Nova vizija: integriranje kulturne raznolikosti u politike održivog razvoja, zakonske okvire, strategije i akcijske planove

Kulturna raznolikost je dinamičan proces kojim se promiču razmjena i interakcija među zajednicama kojih su temeljne vrijednosti i djelovanje nedovoljno poznati u okruženju, s ciljem jačanja međusobnog uvažavanja, priznavanja i razvijanja dijaloga. Danas je evidentno da su kulturna raznolikost i

ekonomija kompatibilne, a kulturna raznolikost izvor kreativnosti i inovacija za razvoj. Međutim, važno mjesto kulturne raznolikosti u politikama međunarodne suradnje teško se ostvaruje. S financijskom/ekonomskom, koja potresa mnoge zemlje i primorava ih na rezanje budžeta namijenjenoga kulturi, upravo kulturnoj kreativnosti i raznolikosti treba dati hitnu potporu. Kako to postići? Kakav je integrirani pristup kulturnoj politici? Kakvi se novi sustavi upravljanja kulturom koji uključuju vladine i nevladine aktere mogu uspostaviti?

Govornici i sudionici će razmatrati strategije za integraciju kulture u razvojne planove, inovativne primjere integriranog upravljanja kulturom u Jugoistočnoj Europi i nove načine dizajniranja kreativnih oblika bilateralne i multilateralne suradnje.

2) Promicanje kulturnih politika: razmjena, analiza, diseminacija informacija i podizanje svijesti

U nekoliko prethodnih desetljeća vidjeli smo porast broja komparativnih istraživanja u području kulturne politike. Nakon Unescove inicijative u 70-ima, Vijeće Europe i ERICarts razvili su Kompendij kulturnih politika i trendova u Europi, kao korisno oruđe za praćenje kulturnih politika u Europi. Nacionalna izvješća koja se prikupljaju prema Članku 19. Konvencije 2005. (razmjena informacija i ekspertize vezane uz prikupljanje podataka i statistiku, kao i najboljih praksi) i Članku 9. („Potpisnice će u svojim izvješćima Unescou svake četiri godine davati odgovarajuće informacije o mjerama koje su poduzete za zaštitu i promicanje raznolikosti kulturnih izraza na njihovom teritoriju i na međunarodnoj razini“) važni su izvori informacija o razmjeni između zemalja članica kada se razmatraju specifične mjere kulturne politike i instrumenti koji su uvedeni za promicanje glavnih principa i ciljeva Konvencije. Potpisnice koje su ratificirale Konvenciju između 2005. i 2008. godine po prvi put su 2012. predale četverogodišnja periodična izvješća. Sva izvješća su dostupna na pregled putem interneta, s dodacima o izvorima i statistici, te primjerima inovativnih politika i mjera, uključujući i analitički sažetak sadržaja izvješća. Kakve informacije možemo dobiti iz ovog prvog ciklusa izvješća? Pružaju li one solidan pregled glavnih trendova u kulturnoj politici? Što možemo iz njih naučiti? Kako razviti kapacitete zemalja potpisnica transparentnim i inkluzivnim procesom u pripremi i izradi nacrtu nacionalnih izvješća?

Govornici i sudionici analizirat će i raspraviti specifične izazove naglašene u nacionalnim izvješćima, te razmijeniti stavove o zadaćama koje iz njih proizlaze.

3) Jačanje raznolikosti kulturnih izraza: kako njegovati kreativnost?

Kulturne industrije koje, na primjer, uključuju izdavačku djelatnost, glazbu, film, obrt i dizajn, nastavljaju stabilni rast i bitne su za budući razvoj. Njihova međunarodna dimenzija daje im odlučujuću ulogu u budućnosti u pogledu slobode izražavanja, kulturne raznolikosti i ekonomskog razvoja. Kreativne i kulturne industrije jedan su od najdinamičnijih sektora u Europi i pridonose oko 2,6% europskog BDP-a i imaju visok potencijal rasta, te zapošljavaju oko pet milijuna ljudi u EU-27.

Neovisno o ovim priznatim činjenicama i brojkama, važnije je nego ikad empirijski opisati ekonomsko djelovanje kreativnih industrija, kao i politike i

mjere o kojima se često piše u smislu "njegovanja kreativnosti." Tko pridonosi preoblikovanju suvremenoga kulturnog i umjetničkog krajolika Jugoistočne Europe? Zašto? Kako ove promjene pomažu u modifikaciji imidža i percepcije regije u terminima kreativnosti, inovacije i suvremenosti?

U tom kontekstu sudionici okruglog stola bit će pozvani da razmotre trenutačno stanje, uzevši u obzir međunarodnu suradnju opisanu u člancima 12-18. Konvencije, pregledaju relevantne informacije sadržane u nacionalnim izvješćima i prikažu inovativne slučajeve implementacije Konvencije na nacionalnoj i regionalnoj razini. Nevladine organizacije iz Jugoistočne Europe koje koriste Međunarodni fond za kulturnu raznolikost (ICPD) između 2011. i 2013. godine također će prikazati glavna dostignuća i izazove u implementaciji svojih projekata i aktivnosti na području kulturne politike i kulturnih industrija.

4) Promicanje mobilnosti i uključivanje civilnog društva

S novim oblicima mobilnosti i migracija koji su nastali brzim procesima globalizacije, nastaju i novi načini povezivanja, razmjene i suradnje. Pojavili su se novi oblici interkulture komunikacije. Koje su nove mogućnosti otvorili dinamični oblici transnacionalne i transkulturne mobilnosti u pogledu interkulturalnog dijaloga, partnerstva i umrežavanja? Kao složen proces, interkulturalna komunikacija zahtijeva prije svega priznavanje zajedničkih vrijednosti koje prevladavaju postojeće napetosti: vrijednosti solidarnosti, tolerancije, podjele odgovornosti. U njihovoj realizaciji važna je uloga civilnog društva. Kako možemo ispuniti ambiciozan cilj podjele odgovornosti između vlada i civilnog društva za uspješnu implementaciju Konvencije? Unescova Konvencija 2005. je prvi međunarodni pravno obvezujući instrument koji predviđa tako važnu ulogu civilnog društva. Je li civilno društvo adekvatno konzultirano u procesu pisanja izvješća? Zašto je ovo važno? Što Unesco može učiniti kako bi poboljšao suradnju s civilnim društvom? Koalicije za kulturnu raznolikost danas djeluju u mnogim zemljama na svim kontinentima (na primjer, u Njemačkoj, Švicarskoj, Slovačkoj i Francuskoj, sudjelujući, uz brojne druge europske zemlje, u mreži Europskih koalicija za kulturnu raznolikost - ECCD, zatim Kanadi, Južnoj Africi i td.) i čine svjetsku mrežu koalicija – Međunarodnu federaciju koalicija za kulturnu raznolikost (IFCCD), predstavljajući profesionalne kulturne i umjetničke organizacije civilnog društva. Koalicije djeluju pri institucijama u korist zagovaranja važnosti kulture i promicanja raznolikosti kulturnih izraza na način formuliran u Unescovoj Konvenciji, ali također vode brigu o širim razvojnim pitanjima. Da li je civilno društvo Jugoistočne Europe zainteresirano za stvaranje koalicija kulturne raznolikosti u zemljama Jugoistočne Europe? Možemo li razmatrati druge oblike sudjelovanja civilnog društva koji uključuju neformalno umrežavanje i konzultacije?